

Költők a rettenetről

A Cigány Világszövetség párizsi kongresszusának határozata alapján 1972 óta **augusztus 2-a** a roma holokauszt emléknapja.

Lakatos Gyula

Láttam

Láttam katonát vérző sebbel.
Bűn se szivárgott belőle.
Láttam árnyékot megijedve.
Láttam sok gyermeket szétheverve,
s nem virradt rájuk szép zengő ének.
Láttam fény marta álkapcsokat.
Láttam virághervadást álomszáron.
Láttam szitkot bukó szájon.
Minden szentnek, mindent fénynek...
Békét nem láttam.
Akármerre néztem.

Mezei András

Deportált Romák

Hílt helyüket az erdei róka
tűhegyes orra szimatolja.
A halál illatába tépve lobog
a sátorponyva.

Růžena Danielová

Auschwitzban egy nagy épület

Auschwitzban egy nagy épület,
Abban őrzik férjem rabként.
Csak ül, szenved és sirdogálgat
Otthonára s énram gondol:

Én fekete kismadaram,
Vidd el hozzám leveletem!
Adjad hírül a nejemnek,
Hogy Auschwitzból nem engednek.

Auschwitzban nagy éhség tombol,
Nincs egy falat, amit együnk
Rimánkodunk a kenyérért
És a blokkőr kegyelméért.

(Dániel Ede fordítása)

Lakatos Menyhért

Még mindig siratunk

Emléketek itt szárad közöttünk.
Névtelen hamvaitok felett
megborzad a jövő.
Száz ezer égő gyertyaként
éget aszott testetek,
száz ezrek testébe mart
a tüzes halál.
A gázkamrák echói
rekedten hörögték az elmúlást.
Jaj, sírjátok velünk emberek,
érezzétek fájdalmainkat
a faszizmus kísértetének
rémtettei felett!

Jegyzet

Nincs mit elvenni tőle.
Drágább a fuvar. Olcsó a roma bőre.
„52 cigány ott helyben elintézve.”

Osztóján Béla

Békeváros

Fölszálltak, madárrá változtak
a szögesdrótok. Zászlók hegyére
tűzött tavaszokkal vonult a május;
páncélos mellű asszonyok, szurony-
szívű férfiak sorakoztak, rettegve
bújtak egymásba miattuk az arany-
sisakos hegyek; suttogták egymás
közt halkán: miféle fürgeteg terelte
ezeket egybe, hajukba ki csomózott
papírszalagokból rémítő szivárványokat,
és ajkukra, kővé dermedt odvas fák
setét üregeibe, miféle hatalom vará-
zsolt lobogó parázsból kardot, nap-
sugárnál fényesebb dalokat; pusztu-
lását a magány fakasztotta dalnak.

Surman László

Holocaust

Húsuktól
megfosztott
kezek
nőnek ki
a homokos
földből
siralmas
látványuk
az egekig kiált
visításuk
elviselhetetlen
az eleven
füleknek
s jeges
acélbaltaként
hasít a
koponyák
csontjai
közé értetek szól:
– HOLOCAUST
az elpusztított
elpusztíthatatlanok
fejeteket
akarják
a bosszú
ostorát
vadul
pattogatja
nyakatok köré
tekeri
fizetnetek kell
a holtakért
az élő
áldozatokért
s hogy
emlékezzetek
nem felejt
a porból
üvöltő vér.

Choli Daróczi József

Csend, 1944

Láng röppen a sátor fölött,
ég a köd...!
Szisszen az alvó, horkan a ló...!
Eget harap a sátorrúd,
csillagok között az út!
Lebeg egy árny a sűrű ködben,
egy lány...!
Látta az arcot, a kezét,
fekete villanyszemeket,
acélsisak-fejet! –
„Jaj, mi ez, kik ezek? Miért emelnek
ránk kezét?
Szökken a tér,
a tűzhöz ér:
megragadja a botot –,
kezében sercen a szurok,
s amerről jött, oson!
Pár lépés... nesz!
Egy dörrenés...
szívében a halál!
Nem sikolt... térdre hull...
a fáklya nyalja vérét!
.....

Megfeszített krisztusok,
ködfekete oszlopok jönnek elő.
Mint méh zümmög, a cigánytelep:
„Ki az, ki gyújtott ott tüzet!”
Kattan a géppisztoly..., pereg...!
Felszáll a köd –, ...csend.

Fábián György

Cigánykálvária

(a deportáltak emlékére)

kísér szemérmes pontatlanság,
s ringanak a fények katonái.
cipeled nagy keresztfádat,
húsodban tamariszka világít!

szívet csalánozó zöld növényzet,
ünnepi hangokra visszakérdez.
cipeled nagy keresztfádat,
rongyaidban a mindenséget!

a szerszámládákban a kalapács,
s végtagjaidnak szánt szeg lapul meg.
lépéseidben döng a gyász,
mert utad sötétlombú ünnep!

Nézi Zsuzsa

A farkas torkában

*Buchenwaldban 250 roma gyereken tesztelték le a Zyklon-B
gáz hatását, amit azután 1941-től Auschwitz-Birkenauban
rendszeresítettek tömeggyilkosságok céljára.*

Az ártatlan bogárszemek
alig tárultak a világra,
meztelen talpukat
még nem vágta recésre a tarló,
– de már messze az anyák melege –,
eltűnt az otthon, a viskó,
helyettük deszkapriccs ridege
rémíti reggelre a riadó álmokat.

Az apró kis feketebárányok
megszeppent csapata,
mogorva fegyverrel terelve,
sírva és jajveszékelve
egymásba kapaszkodva
vonult a fekete kapun át
a farkas bűzös torkába,
és hiába feszítették
kicsike lábukat
puskatus taszította hátukat
és alig hogy megálltak
ott bent a homályban
a farkas becsukta száját.

Az ablakon át sem jött a levegő
csak a köhögő görcsökbe szorított
hörgő sikolyok kértek segítséget,
ám a pribékek
csak akkor nyitottak ajtót,
mikor a kicsi Petya már nem szólt
hiába szorította
apró kezeivel testvére lábát,
a gáz lentről járt át
minden centimétert
így aztán elsőnek ölte meg
közülük a kicsi Pétert.

gyűlölet villan gyűlöletre,
s bőrödöt kemény korbács tépi.
por szitál a tövisekre,
s hátadat is tövisek érik!

kísér szemérmes pontatlanság,
növények sárga csontkelyhe ásít.
cipeled nagy keresztfádat,
húsodban tamariszka világít!

Nyári László

Porajmos

emlékszel-e?
cigánysor nyáron
mennyi fiúarc
lebegő piros függöny
az ablakból anyám zörgése
tyúkrok, meg a vizes bácsi...
nem hegedül, s hordja a hegedűt

biciklik, a kerekük nincs meg
a fás mögött emmus meg vibróczi
az apjuk hangja, ha hívta őket
mint a bordal a temetéseken
a temetésen
sok fekete madár, ha tél volt
nyáron meg krumplikása
krumplival

emlékszel-e?
mert alig, én már alig
itt a fűtetlen katakombákban, csak
gázszagot érzek...
egy zsidó lány mondta
megdöglünk mind
a zsidó lányt azóta nem láttam
másik barakkban
sem a kerítésépítésen

tegnap nem adtak kenyeret
a hangszórót nem értem
nem tudom, miért
nem adtak, csak lötytyöt
félnek az örök, valahonnan éjjel ágyúztak
félünk, mi lesz?
az az őszhajú cigány az egy fogával
egész éjjel rikoltozott
fél

reggel a sárba tereltek engem is
a nagy betonház felé rugdaltak, voltak ott
csontsovány gyerekek meg egy fekete hajú nő
a hasa nagy volt, a nő kóró
szeme sárga és a bőre füst
köd
valami zajló jégvihar
eszemet az harapta, zárta
rács... szögesdrót

sok test egymás mellett, karmoltak
didergők, egy-egy sikoltás és fogvacogó
félelem
a levegő kapkodása miatt
köd

köd

sziszegő hangok, kígyósziszegő hangok
köd

köd

sötétség

Lakatos Menyhért

Holocaust

Lángoló kemencék bajonétjai felett
némán szólnak a sötét csengettyűk
piros esőt kortyol a föld,
lehúzták az ég bőrét és cifra bundájába
sápadt nótákat zengenek.
A tarkafejű vadludak szemében
megkékültek a csillagok.

Jaj, ha a kék csillagok a földre hullanak,
jaj, ha béna csontunkban nem ropog
a hideg fullánkja,
örök kínokra kárhozunk.

Gyűjtsuk meg ősz gubancsainkat,
nézd, dáridó van a hold udvarában
Szent Dávid kezében suhog a vonó!
Jókedve van az istennek.
Fekete testünket ne vigyük kárhozatba,
vonítsuk kuvasz nótánkat!
Üvölsünk örvendve!
Fogadjunk szót az isteneknek,
mert övék a mennyek országa.

Kötözzük láncra az éveket és
ne sírd a csonka holnapot,
annyi jajszó, annyi vinnyogás
nem ára fél bocskorodnak.
Idegen álmaiknak örök álmom maradt az ébredés.
Fogadj hát szót az embereknek!
Mert övék a haza.